

Elżbieta Janczyk-Strzała

KRYTERIA KLASYFIKACJI LEASINGU NA GRUNCIE PRAWA BILANSOWEGO, PODATKOWEGO I CYWILNEGO

Leasing jest stosunkowo nową formą obrotu gospodarczego stosowaną do finansowania i kredytowania inwestycji. Wykształcił się on na początku drugiej połowy ubiegłego stulecia w USA. W polskiej rzeczywistości gospodarczej zaistniał w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, stając się popularną formą transakcji zarówno dla małych, jak i dużych przedsiębiorstw. Oferował on bowiem małym jednostkom możliwość nabywania sprzętu, na który nie zawsze mogłyby sobie pozwolić w przypadku konieczności zakupu bezpośredniego. Dużym zaś przedsiębiorstwom pozwalał np. na poprawienie swojego *cash flow* poprzez zaoszczędzenie określonych środków (często niemałych) potrzebnych na zakup danego dobra.

Leasing jeszcze do niedawna nie był w Polsce uregulowany prawnie, choć pewne akty normatywne posługiwały się jego pojęciem (np. ustawa o warunkach wykonywania międzynarodowego transportu drogowego). Gwałtowny wzrost popularności tych transakcji spowodował konieczność ich unormowania w polskim prawie. Jednakże należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż zawierane obecnie umowy leasingu są definiowane w różny sposób i dlatego każdorazowo należy je rozpatrywać odmiennie na gruncie *prawa cywilnego, bilansowego czy podatkowego*.

Wprowadzona ustawą z 26 lipca 2000 r. nowelizacja Kodeksu cywilnego (będąca wynikiem dostosowywania polskiego ustawodawstwa do wymogów prawnych Unii Europejskiej) po raz pierwszy wprowadziła zasadnicze regulacje dotyczące leasingu. Wówczas umowa ta została skodyfikowana w art. 709¹–709¹⁸ k.c. [1] jako umowa trójstronna zawierana pomiędzy finansującym (leasingodawcą), korzystającym (leasingobiorcą) i dostawcą. Zgodnie bowiem z art. 709¹ k.c. **finansujący**, w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, zobowiązuje się nabyć rzecz od oznaczonego **zbywcy** na warunkach określonych w tej umowie

i oddać ja **korzystającemu** do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się do zapłaty finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenia pieniężnego równego co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego. Nowe rozwiązania kodeksowe mają zastosowanie do umów leasingowych zawartych po 9 grudnia 2000 r. Zgodnie z nimi umowy te muszą być zawierane na piśmie pod rygorem nieważności.

Powyższe przepisy nie znalazły jednak zastosowania do klasyfikacji leasingu na potrzeby bilansowe czy podatkowe (por. tab. 1).

6 września 2001 r., poprzez nowelizację ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych [2], umowa leasingu zyskała swoje odrębne uregulowanie na gruncie **prawa podatkowego**. Umowy zawierane od 1 października 2001 r., są bowiem traktowane jako umowy leasingu, gdy są to umowy nazwane w kodeksie cywilnym, a także inne umowy, na mocy których jedna ze stron (finansujący) oddaje do odpłatnego używania albo używania i pobierania pożytków na warunkach określonych ustawowo drugiej stronie (korzystającemu) podlegające amortyzacji środki trwałe, wartości niematerialne i prawne czy grunty.

Jak więc widać, dla zaklasyfikowania danej umowy jako podatkowej umowy leasingu istotna jest jej treść, a nie nazwa (jak to występuje na gruncie prawa cywilnego). Musi ona bowiem spełniać dwa następujące warunki:

- być zawarta na czas oznaczony,
- w czasie jej trwania musi zostać spłacona co najmniej wartość początkowa przedmiotu umowy (bądź wydatki na zakup w przypadku gruntów).

Jeżeli chociaż jeden z wymienionych warunków nie jest spełniony, umowa jest podatkowo klasyfikowana jako **umowa najmu** (dzierżawy).

Jeśli natomiast umowa spełnia podane wyżej warunki, przy czym została ona zawarta na czas oznaczony, stanowiący co najmniej 40% czasu normatywnego dla rzeczy ruchomych czy wartości niematerialnych i prawnych, albo nie krótszy niż 10 lat – dla nieruchomości podlegających odpisom amortyzacyjnym, to jest ona wówczas klasyfikowana jako **umowa leasingu operacyjnego** (zwanego też eksploatacyjnym czy bieżącym). Jednak gdy finansujący w dniu zawarcia umowy korzysta z wyszczególnionych ustawowo zwolnień w podatku dochodowym, to umowę leasingu rozpatruje się jako leasing finansowy [2].

Natomiast gdy umowa została zawarta na czas nieoznaczony, suma ustalonych w niej opłat odpowiada co najmniej wartości początkowej przedmiotu umowy oraz zawiera ona postanowienie, że odpisów amortyzacyjnych w podstawowym okresie umowy dokonuje korzystający, to umowa taka jest klasyfikowana jako **leasing finansowy** (kapitałowy, inwestycyjny).

Powyższe uregulowania nie znajdują w pełni zastosowania na gruncie znoveelizowanego **prawa bilansowego**. Poprzez wprowadzenie Ustawy z 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (UOR) umowy zawierane po 1 stycznia

2002 r. (oraz zawierane przed tą datą, jeżeli jednostka tak zadecyduje) są klasyfikowane według odrębnych kryteriów zdefiniowanych w art. 3 ust. 4-6 tejże ustawy. Jedynie w przypadku, gdy roczne sprawozdanie finansowe korzystającego nie podlega obowiązkowi badania i ogłaszania w myśl art. 64 ust. 1 UOR może on dokonywać kwalifikacji tych umów według zasad określonych w przepisach podatkowych [3].

Kryteria klasyfikacji przyjęte w UOR są zasadniczo zgodne z kryteriami zawartymi w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 17. W obu przypadkach dla celów klasyfikacji umowy leasingu decydujące znaczenie ma treść ekonomiczna zawieranej umowy, a nie jej forma prawna (podobnie jak w przypadku prawa podatkowego). Jak zapisano bowiem w art. 3 ust. 4 UOR, umowę (zgodnie z którą finansujący oddaje korzystającemu przedmiot umowy do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków przez oznaczony czas) klasyfikuje się jako **leasing finansowy**, jeżeli jest spełnionych siedem określonych ustawowo warunków (por. tab. 1). Jeżeli zaś zawierana umowa nie spełnia żadnego z tych siedmiu warunków, należy ją klasyfikować, poprzez przyjęcie definicji pośredniej, jako **leasing operacyjny**.

Zdaniem autorki należy zwrócić uwagę na to, że wszystkie umowy leasingowe mają również pewne wspólne cechy. Wśród nich można wymienić następujące [4, s. 385]:

- czas trwania umowy jest dokładnie określony,
- opłaty za użytkowanie dobra są zawsze wyrażone w pieniądzu,
- przedmiot umowy pozostaje własnością leasingodawcy przez cały okres jej trwania,
- leasingodawca może odebrać leasingobiorcy przedmiot leasingu podczas trwania umowy tylko wówczas, gdy ten nie wywiązuje się z określonych umowie warunków.

Tabela 1. Kryteria klasyfikacji leasingu dla potrzeb bilansowych i podatkowych

	Bilansowo	Podatkowo
1	2	3
Leasing operacyjny (eksploatacyjny, bieżący)	Umowa, która nie spełnia żadnego z podanych poniżej warunków dla leasingu finansowego	Jest zawarta na czas oznaczony (nie krótszy jednak niż 40% normatywnego okresu amortyzacji – dla rzeczy ruchomych lub wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji, albo nie krótszy niż 10 lat – dla nieruchomości podlegającym odpisom amortyzacyjnym)
		suma ustalonych w niej opłat (pomniejszonych o VAT) odpowiada co najmniej wartości początkowej przedmiotu umowy

Tabela 1, cd.

1	2	3
Leasing finansowy (kapitałowy, inwestycyjny)	Umowa musi spełniać chociaż 1 z 7 warunków:	Umowa leasingu musi spełniać 3 łączne warunki:
	1) przenosi własność jej przedmiotu na korzystającego po zakończeniu okresu, na który została zawarta	1) umowa została zawarta na czas <i>określony</i>
	2) zawiera prawo do nabycia jej przedmiotu przez korzystającego po zakończeniu okresu, na jaki została zawarta (po cenie niższej od wartości rynkowej z dnia nabycia)	
	3) okres, na jaki została zawarta, odpowiada w przeważającej części przewidywanemu okresowi ekonomicznej użyteczności ŚT lub prawa majątkowego, przy czym nie może on być krótszy niż 3/4 tego okresu	2) suma ustalonych w umowie opłat netto jest równa (lub wyższa) od wartości początkowej środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych
	4) suma opłat (pomniejszonych o dyskonto) ustalona w dniu zawarcia umowy i przypadająca do zapłaty w okresie jej obowiązywania, przekracza 90% wartości rynkowej przedmiotu umowy na ten dzień	
	5) zawiera przyrzeczenie finansującego do zawarcia z korzystającym kolejnej umowy o oddanie w odpłatne używanie tego samego przedmiotu lub przedłużenie umowy dotychczasowej na warunkach korzystniejszych od przewidzianych w dotychczasowej umowie	3) umowa zawiera postanowienie, że odpisów amortyzacyjnych dokonuje korzystający
	6) przewiduje możliwość jej wypowiedzenia (z zastrzeżeniem, że wszelkie powstałe z tego tytułu koszty i straty poniesione przez finansującego pokrywa korzystający)	
	7) przedmiot umowy został dostosowany do indywidualnych potrzeb korzystającego; może on być używany wyłącznie przez korzystającego, bez wprowadzania w nim istotnych zmian	

Źródło: opracowanie własne na podstawie [2; 3].

Jednak poza tymi elementami zasady klasyfikacji na różnych obszarach prawa nieco się różnią, szczególnie w obszarze dotyczącym okresu, na jaki zawierana jest umowa, czy sumy określonych w niej opłat (por. tab. 1). Dlatego też, jak wynika z doświadczenia autorki, w praktyce gospodarczej często zdarza się sytuacja,

w której ta sama umowa leasingu jest np. leasingiem operacyjnym dla celów podatkowych, a leasingiem finansowym dla celów bilansowych. Wówczas występuje konieczność dokonywania korekt między wynikiem bilansowym a podatkowym. Z tego względu bardzo ważna jest kwestia prawidłowej kwalifikacji zawieranych umów leasingowych.

Literatura

- [1] Ustawa z 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, DzU nr 74, poz. 857.
- [2] Ustawa z 6 września 2001 r. o zmianie ustaw: o podatku dochodowym od osób fizycznych, o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o podatku dochodowym od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, DzU nr 106, poz. 1150.
- [3] Ustawa z 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU nr 113, poz. 1186.
- [4] Zubrzycki J. Grzybowska M., Wieczorek-Fronia M., *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 2003.

CRITERIA OF LEASING TRANSACTIONS CLASSIFICATION ON THE FIELD OF TAX LAW, ACCOUNTING LAW AND CIVIL LAW

Summary

Leasing regulations in Polish law are quite new and complicated. Due to the rapid growth of transactions made and adjusting Polish Law to the EU legal regulations, significant leasing regulations have been introduced. The same agreement can be treated in a different way by different regulations. This article focuses on the criteria of classification of leasing transactions.

Mgr Elżbieta Janczyk-Strzala jest doktorantką w Katedrze Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.